

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

SCOUVENEC

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate Sarajevo št. 7563 Zagreb št. 39.011 Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6.

Telefoni uredništva in uprave: 40-01, 40-02, 40-03, 40-04, 40-05 — Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku

Glas pameti

Pred zasedanjem angleškega parlamenta:

Resen Chamberlainov opomin

Angleški ministrski predsednik po radiu odgovoril Hitlerju

London, 27. sept. TG. Angleški ministrski predsednik Neville Chamberlain je imel nocoj ob 8 govor v radiu, kjer je odgovoril na sinočnji Hitlerjev govor v Berlinu. Chamberlainov govor so prenašale vse francoske, ameriške, skandinavske, češkoslovaške, poljske radiopostaje. Oddajala ga je tudi belgajska postaja. Ves svet je bil z veliko pozornostjo obrnjen v London, da od tamkaj sliši zadnjo odločilno besedo v nevarnem trenutku evropske politike. Chamberlain je govoril mirno, počasi, ko da bi tehtal vsako besedo. Vsak poslušalec je mogel sam občutiti, da se ta miroljubni državni zaveda teže besed, ki jih radio prenaša po vsem svetu. Besed, ki bodo morda odločile o vojni in o miru. Chamberlain je govoril naslednje:

Jutri se zbere parlament in bom dal obširno izjavo o dogodkih, ki so dovedli do sedanjega nevarnega in kritičnega položaja. Nisem mogel prej dati kakšne izjave, ker sem letal po Evropi sem in tja in ker se je položaj vsako uro menjal. Danes se je nekoliko pomiril in zato hočem povedati nekaj besed mladim Angležem in Angležinjam ter onim iz ostalih delov angleškega imperija. Morda me bodo mogli slišati tudi ti. Moram predvsem povedati nekaj besedi tistim, ki so zadnje tedne pisali bodisi o meni osebno, bodisi o moji sprogi ter mi izrazili hvaležnost za moje napore in na čestitali k uspehu. Dobil sem mnogo pism tudi iz Francije, Belgije, Italije, pa celo iz Nemčije. Srce se mi je trgalo, ko sem iz teh pism videl, s kakšnim zanimanjem spremljajo povsod razvoj dogodkov, posebno pa, ko sem videl, kako je vsem odleglo, ko so pregledali smatrali, da je nevarnost vojne odstranjena.

Kako je strašno, kako fantastično in kako neverjetno, da se pri nas kopljejo rovi in nadevajo maske proti strupenim plinom zaradi spora v oddaljeni državi, med ljudmi, o katerih ne vemo ničesar. Zdi se skoraj možno, da postane spor, ki je v načelu že rešen, vzrok vojne. Zelo dobro pojmujem razloge, zaradi katerih češkoslovaška vlada smatra, da ne more sprejeti pogojev, ki jih ji stavlja nemška spomenica. Po mojih razgovorih s Hitlerjem mislim, da bi bilo možno, da se stvari uredijo, le če bi bilo dovolj časa. Vi že veste, da sem storil vse, kar more kak človek storiti, da rešim ta spor. Po svojih obiskih v Nemčiji jasno vidim in vem, kako Hitler gleda na stvar in da on mora vztrajati pri zahtevah nemškega naroda in pri svojih zahtevah. Hitler mi je povedal zasebno, snoči pa je javno, da po rešitvi in ureditvi sudskega vprašanja Nemčija ne bo v Evropi imela nobenih novih teritorialnih zahtev več. Po svojem prvem obisku v Berchtesgaden sem bolj jasno dojel predloge češkoslovaške vlade. Prav tako sem se prepiral, kaj Hitler zahteva. Bil sem v resnici iznenaden, da je Hitler drugič vtrajal pri tem, da se sudske kraji priključijo takoj Nemčiji in da te kraje zasledijo nemške čete. Moram reči, da smatram takšno stališče za nerazumno. Če takšno stališče izhaja od tod, kjer Hitler dvomi v pripravljenost češkoslovaške vlade, da izpolni svoje obljube ter da izroči omenjene kraje, sem ponudil v imenu angleške vlade jamstvo za obljube češkoslovaške vlade in sem prepričan, da se vrednost naših obljub ne bo podcenjevala z nobene strani.

V gotovih trenutkih bi se okleval, ali naj še tretjič obiščem Hitlerja, če bi mislil, da bi to imelo kakršnokoli korist. Toda v tem trenutku ne vidim, kaj bi mogel še koristiti s posredovanjem. Obstoje gotove stvari, ki bi jih morali opraviti doma.

Chamberlain je za tem objasnili, da se še vedno iščejo prostovoljci za obrambo pred letalskimi napadi, za gasilske čete, za policijo in za kopno vojsko. Apeliral je na ljudstvo, posebno na mlade moške in ženske, da se stavijo na razpolago za splošno stvar. Nato pa je nadaljeval. Nikar se ne razburjajte, ko slišite, da se ljudstvo poziva k pasivni letalski obrambi, kajti to je samo varnostni ukrep, ki ga vlada v današnjem položaju mora podvzeti. Takšni ukrepi pa še ne pomenijo, da smo se odločili za vojno ali celo, da je vojna neizbežna. Čeprav še tako simpatiziram z malimi narodi, ki gledajo tako rekoč iz oči v oči močnejšim sosedom, vendar ne moremo spričo vseh okolištin vreči vsega angleškega imperija v vojno enostavno zaradi te stvari. Če bi se že morali boriti, bi morali imeti pred očmi večje cilje.

Jaz osebno sem pristaša miru do dna duše.

Meni je spor med narodi mrzek, a če bi bil prepričan, da je katerikoli narod trdno sklenil priporiti si nadoblast nad vsem svetom s strahovanjem in silo, čutim, da bi se bilo v tem trenutku treba upreti. Pod takšnim mogotcem ne bi mogli živeti narodi, ki verujejo v svobodno življenje. Življenje pod takšno nadvlado ne bi bilo vredno življenja. Tudi mi si moramo biti na jasnem, da je vojna strašna reč, preden bi se odločili za njo. Za zdaj pozivam vas vse, da mirno čakate, v kolikor vam je to mogoče, na dogedke, ki pridejo prihodnje dni. Vse dotlej, dokler vojna ne izbruhne, obstoji upanje, da jo je možno preprečiti. Vi veste, da delam in da bom delal za mir vse do poslednjega časa.

Biti si moramo na čistem s samim seboj, preden se spustimo v vojno. Vojna je strahotna stvar. Zato se mi moremo spustiti v vojno samo zaradi velikih ciljev, samo če gre za velike interese. Pa tudi tedaj samo v teh primerih, kadar bomo precenili vse posledice, in kadar bomo smatrali, da moramo nastopiti, da vse tvegamo za obrambo teh velikih interesov. Za zdaj vas prosim, da mirno čakate. Bodite prepričani, da delam in da bom do poslednjega trenutka storil vse, da se mir ohrani.

Nota češkoslovaške vlade

ki jo je čsl. poslanik izročil angleški vladi

London, 27. sept. AA. (Havas). Nota, ki jo je čsl. poslanik v Londonu, Jan Masaryk, izročil v nedeljo ob 17.30 zunanjemu ministru Halifaxu:

Moja vlada mi je spričo okoliščin, da francoski državniki ne pridejo danes v Londonu, naložila, da brez odloga seznanim britansko vlado s tem poslanstvom: Češkoslovaški narod je pokazal zadnje tedne disciplino in edinstveno vzdržnost, kljub neverjetnemu neznanju in prostaški kampanji kontroliranega nemškega tiska in radia proti CRS in njenim voditeljem, posebno proti dr. Benešu. Britanska in francoska vlada prav dobro vesta, da smo pod najhujšim pritiskom pristali na tako imenovani angleško-francoski načrt, ki določa odstop dela CRS. Pristali smo na ta načrt pod največjim pritiskom. Nismo imeli časa, da spomnimo na mnoge neizvedljive točke. Toda pristali smo, ker smo mislili, da gre za maksimum, ki se more od nas zahtevati, in ker sta Anglija in Francija pritiskali z zagotovilom, da prevzameta odgovornost za nove ožje meje in da nam jih bosta popolnoma jamčili, če bi nas neizvzvano napadli.

Prostaška nemška kampanja se nadaljuje. Toda medtem, ko je bil g. Chamberlain v Godesbergu, so zastopniki Velike Britanije in Francije izročili v Pragi tole noto:

S soglasjem francoske vlade sporočam čsl. vladi, da francoska in britanska vlada ne moreta dalje nositi odgovornosti s svetovanjem čsl. vladi, naj ne mobilizira.

Moja vlada z generalom Syrovim na čelu, nadaljuje Masaryk, je prevzela popolno odgovornost glede sklepa prejšnje vlade, da pristane na tako imenovani francosko-angleški načrt. Včeraj, po Chamberlainovi vrnitvi iz Godesberga, je moja vlada dobila preko britanskega poslanika v Pragi nov predlog z dodatno noto, da v tej stvari britanska vlada zgolj posreduje in da nikakor ne svetuje in ne vpliva na mojo vlado. Ko je g. Krofta prevzel načrt iz rok britanskega praškega poslanika, mi je zagotovil, da bo čsl. vlada proučila ta načrt v istem duhu, v katerem je doslej sodelovala s Francijo in Veliko Britanijo.

Vlada je takrat proučila dokumente in priloženi zemljevid. To je dejansko navaden ultimatum, kakršnega redno dobi premagana država, ne pa predlog suvereni državi, ki je, kolikor je le mogla, pokazala voljo do žrtev, samo da se Evropa pomiri. Vlada g. Hitlerja ni doslej pokazala niti najmanjše volje za kakšno žrtev. Moja vlada se je zgrozila nad vsebino spomenice. Predlogi te spomenice znatno presegajo tisto, kar smo sprejeli na podlagi tako imenovanega angleško-francoskega načrta. Ti predlogi nam jemljejo naš narodni obstoj in sleherni obrambo, ko nas pozivajo, da odstopimo naša obrambna dela in da spustimo k nam nemške armade globoko v našo domovino, še preden jo moremo organizirati na novih osnovah in preurediti njeno obrambo. Naša narodna in gospodarska neodvisnost bi s sprejetjem Hitlerjevega načrta avtomatsko propadla. — Ves postopek z izmenjavo prebivalstva je dejansko samo paničen beg tistih, ki ne marajo pod nemški narodno-socialistični režim.

Zapustiti bi morali svoje domove, ne da bi imeli pravico odnesti s seboj svojo osebno lastnino. Kmetje bi se morali izseliti in ne bi smeli odpeljati s seboj svojih krav. Moja vlada bi želela kar najsvetšeje javnosti, da so Hitlerjeve zahteve v sedanjih oblikah absolutno nesprejemljive za mojo vlado. Moja vlada se smatra pripravljen, da na te nove in brezobzirne zahteve odgovori z največjim odporom. Tako bomo ravnali in Bog naj nam pomaga! Narod sv. Vavla, Jana Husa in Tomaža Masaryka ne bo suženjski narod. Zanesemo se v obe veliki zahodni demokraciji, katerih željam smo ustregli, v znatni meri zoper naše lastno poimovanje, da nas podpreta ob uri naše preizkušnje.

Čast mi je — itd. — Jan Masaryk.

Francija in Belgija

kličeta nove letnike

Belgija je vpoklicala že 290.000 rezervistov

Pariz, 27. sept. TG. Ko je danes po vladni seji ministrski predsednik zapuščal vojno ministrstvo, je dal časnikařjem sledečo izjavo:

Na koncu novega dne sedanje krize bi želel ugotoviti dvoje: Na notranjem polju bi rad še enkrat popolen red, ki vlada v državi, nadalje hladnokrvnost naroda in red, s katerimi so se izvedli varnostni ukrepi, ki smo jih bili primorani storiti. Na mednarodnem polju boj za mir še ni končan. Pogajanja se še nadaljujejo. Ne verjamem, da bi naša diplomacija bila nedelavna. Njena delavnost se je tudi danes pokazala v številnih prestolnicah. Ali je res potrebno, da vam kot star bojovnik povem, da vlada, ki ji predsedujejo, ne bo opustila nobene možnosti za ohranitev trajnega miru in časti. Prvi primer francoskega pritiska za mir so bile vojaške priprave, ki je šlo vsak dan več mož pod orožje. Danes so bili vpoklicani pod orožje rezervisti z rdečimi mobilizacijskimi kartami. Koliko jih je mobiliziranih, ostane za enkrat vojaška tajnost. Chamberlainova izjava, da se bo s Francijo in Rusijo borila proti nemškemu vdoru v Češkoslovaško ter Rooseveltova poslanica naj se kriza reši na miren način, so nadaljnji dokazi pritiska za mirovno rešitev.

Pariz, 27. sept. b. Vsi francoski listi so danes izšli samo na 6 straneh zaradi vladne naredbe, ki odreja varčevanje celuloze, ki naj se prvenstveno porabi za narodno obrambo. Ta ukrep bo ostal v veljavi tako dolgo, dokler se ne razbistri sedanji napeti mednarodni položaj.

Žuje delo odgovornih voditeljev državne politike, ki se prizadevajo za mirno rešitev sedanjih velikih težav. Ljudstvo noče vojne, jo obsoja, ima pa tudi pravico, da ga zakonita oblast štiti pred vsakim in vsem, kar ga vznemirja, bega in zapeljuje ter računa na gotove strasti in prizadeva narodu ter državi tudi veliko materialno škodo. Mi pa smo prepričani, kakor smo bili prvega dne, da bo, kakor pravi Roosevelt, zmagal zdrav razum in duh pravičnosti ter bomo kmalu doživeli poraz — ne na bojnem polju, ampak v moralni zavesti vsega človeštva, ki ljubi mir in po kulturnih načelih zapada urejeno družbo — namreč poraz in osramočenje vsega tistega kroga, ki je v tej kritični dobi sejal sovraštvo in netil razrušilne in prevratne sile.

Bruselj, 27. septembra, AA. (Havas). Izredna seja belgijske vlade, ki se je začela popoldne, se je končala ob 14. Po končani seji je bilo izdano uradno poročilo, ki pravi, da je vlada sklenila izpolniti dosedanje vojaške ukrepe. Sprejeto je bilo, da se ojači belgijska vojska v mirnem času. Ta ukrep je potreben zato, da se brani mir in varnost. Vlada je razpravljala tudi o gotovih ukrepih, ki so potrebni v zvezi z dosedanjim mednarodnim položajem. Redna seja vlade je določena za petek popoldne.

Vsi bruseljski avtobusi so zaseženi za vojaške namene. — V zvezi z vojaškimi varnostnimi ukrepi, ki jih je podvzela vlada, pišejo časopisi, da je bilo vpoklicanih šest letnikov. Vsak letnik šteje okoli 45.000 ljudi, kar znaša skupno 270.000 mož. Toda 20.000 mož je bilo vpoklicanih že prej, tako da je Belgija skupno vpoklicala že 290.000 mož.

Belgija, 27. sept. TG. Ministrski predsednik Spaak je imel nocoj po radiu krajši govor, v katerem je obrazložil vzroke, zakaj je Belgija bila primorana k vojaškim ukrepom. Prosil je belgijski narod, naj te ukrepe mirno sprejme in naj se jim pokori v miroljubnem duhu. To še ni splošna mobilizacija. Toda Belgija je bila spričo mednarodnega položaja prisiljena, da misli na leto 1914, ko je postala vojno pozorišče. Kaj takšnega se ne sme ponoviti. Belgija mora biti pripravljena. Belgija želi miru in mirnega življenja, a mora misliti na potrebo, da mir tudi brani, če bi bil ogrožen. Belgijski narod bo v rodoljubnem navdušenju vlado podprl v njenih ukrepih in naj ohrani mirne živce.

Hag, 27. sept. TG. Uradno poročajo, da je bila tudi nizozemska vlada zaradi splošnega mednarodnega položaja, ki je nastal v zadnjih dneh, prisiljena storiti ukrepe za ojačenje svojih čet na mejah. Nizozemske čete so že zasedle postojanke.

Hag, 27. sept. AA. (Havas). Zaradi sedanjega mednarodnega položaja je vlada podvzela nove ukrepe, da ojači čete na svojih mejah. Čete pod zastavo so dobile svoje bojne formacije.

Čsl pripravljena na pogajanja z Madžari

Popis za vojsko sposobnih v Angliji

ČSR bo Poljski odstopila Tješin

V večerajšnji drugi izdaji je »Slovenec« objavil Reuterjevo vest, da je dr. Beneš poslal predsedniku poljske države osebno pismo, v katerem mu izjavlja, da je pripravljen začeti pogajanja s poljsko vlado glede zahtev Poljske, da se spremeni medsebojna meja med Českoslovaško in Poljsko v okraju Tješin v prilog poljskih zahtev. Današnja poročila to vest potrjujejo in je treba pričakovati, da se bodo pogajanja začela v najkrajšem času. Pristaviti je treba, da je českoslovaška vlada s tem storila najbolj pameten ukrep in je le obžalovanja vredno, da se ni odločila zanj že pred leti, ker bi bila na ta način v Poljski dobila, če ne zavrnika, pa vsaj prijateljskega sosedu, in bi bilo v zunanji politiki Srednje Evrope marsikaj šlo drugo pot, kot pa je dejansko šlo zaradi nasprotij med dvema slovanskima narodoma, Poljsko in Českoslovaško.

Spopadi v Tješinu

Varšava, 27. septembra. Havas. Novica o načelnem pristanku Českoslovaške, da zadovolji Poljsko v njenih zahtevah po tješinskem ozemlju, je izzvala v vseh krogih največje zadovoljstvo. Iz Tješina prihajajo poročila o velikih manifestacijah tamkajšnje prebivalstva, ki se zbira po ulicah in prepeva poljske domoljubne pesmi.

Varšava, 27. septembra. AA. (PAT). Iz Tješinske šleže poročajo, da je tam prišlo do krvavih spopadov. Na več krajih so se vnele prave bitke med poljskimi delavci in orožniki. Na obeh straneh je bilo nekaj žrtev. Vojaški obvezniki poljske narodnosti beže v gore in se nečejo odzvati pozivu na mobilizacijo.

Zgodovina spora med Poljsko in ČSR

Spor med Poljsko in Českoslovaško zaradi Tješina je znan. Na mirovni konferenci je Poljska zahtevala, naj se nekdanja avstrijska Šlezija brez okrajnega glavarstva Opava priključi poljski državi. Avstrijske statistike so za vse te kraje navajale, da tamkaj prebiva 233.000 Poljakov, 115.000 Čehov in 76.000 Nemcev. Takoj po zlomu avstrijske monarhije so v Tješinu ustanovili poljski Narodni svet (dne 29. oktobra 1918) in na njegov poziv je poljsko vojaštvo iz Krakova zasedlo ves okraj. Naslednji dan se je v Ostravi ustanovil češki Narodni svet, ki je proglasil oblast nad istim ozemljem v imenu nove českoslovaške države. Nastopila je prva napetost, ki pa so jo ugledali na ta način, da sta se češki in poljski Narodni svet med seboj pogodila glede oblasti, ki jo bosta izvajala nad ozemljem. Tako je češki Narodni svet dobil okraj Frydek, okraj Bilsko in Tješin pa sta prišla pod oblast poljskega Narodnega sveta. Okraj Frystadt sta si oba Narodna sveta med seboj delila. Toda ta sporazum na žalost ni bil trajen in že 7. decembra je češki Narodni svet v posebnih okoliščinah razglasil, da pripada ves Tješinski okraj češki državi. Nastopila je nova napetost, ki je dosegla svoj višek, ko so češki vojski dne 23. januarja 1919 enostavno zasedli vse tješinsko ozemlje. Na posredovanje mirovne konference je bil dne 3. februarja sklenjen nov sporazum, na podlagi katerega je bilo tješinsko ozemlje zopet razdeljeno

med obe državi tako, da je Českoslovaška dobila ves premoženje. Nikdo ni bil zadovoljen. Velešile so po daljšem tavanju sklenile plebiscit, toda napetost je naraščala, tako da so se velešile odločile, da plebiscita sploh ne bo in da bo konferenca veleposlanikov stvar dokončno urenila. Dne 28. julija 1920 je ta odločitev padla. Konferenca veleposlanikov v Parizu je potegnila dokončno mejo, tako da je češka dobila vse premoženje od Ostrave do Karvina, nadalje železnico Bohumín-Košice. Ozemlje onstran reke Olze pa je pripadlo Poljski.

Poljska, ki se je morala prav takrat boriti proti boljševikom za svoj obstoj in se ni mogla zotirati brigati za to ozemlje, je bila skrajno zlovoljna, da se je spor rešil tako, da je morala ona plačati račune. Pozneje, ko se je položila Poljske ustrilil in je na obeh straneh zavladała dobra volja, da se spor poravnava na lep način, so dne 23. aprila 1925 v Varšavi podpisali poljsko-češko pogodbo, s katero naj bi se uredil položaj poljske narodne manjšine, ki je s tješinsko rešitvijo prišla pod češko oblast. Toda ta pogodba dejansko nikdar ni začela in čim močnejša je postajala Poljska, tem bolj je pritiskala, naj se tješinsko vprašanje znova vzame v pretres tako, da bo rešeno v smislu poljskih zahtev in da pridejo Poljaki nazaj v poljsko državo.

V okrajih, ki jih je na tješinskem ozemlju dobila pod svojo oblast češka država, je prebivalo po štetju avstrijskih oblasti leta 1910 še 125.000 Poljakov in samo 29.000 Čehov. Leta 1930 je českoslovaško uradno štetje našlo samo še 29.000 Poljakov, a že 117.000 Čehov in 25.000 ljudi neke nove »slovske narodnosti«. Zasebno poljsko štetje pa je v tem kraju ugotovilo, da tamkaj prebiva 150.000 Poljakov. (Število poljskih šolarjev je od 23.000 leta 1910 padlo na 11.900 leta 1934, število čeških šolarjev pa se je dvignilo od 7000 leta 1910 na 24.700 leta 1934.)

Poljska vztraja na stališču, da prebiva v tješinskem okraju 150.000 Poljakov, ki da jih českoslovaška državna prosvetna politika hoče raznaroditi. Poljska postavlja tudi zahteve po prebivalstvu poljske narodnosti v okrajih Orava in Spiša na Slovaškem, kjer pravijo, da živi 100.000 Poljakov in da so glavarstva Cadca, Naneštovo, Spiska stara ves, Trstená, Stara Lubovna in Kežmarok jezikovno popolnoma poljski.

Českoslovaška statistika priznava za tješinski okraj 77.000 Poljakov, na Slovaškem pa 5300. Dejstvo, da se je spričo mednarodnega položaja praška vlada odločila, da stopi v pogajanja s Poljsko glede ureditve spornega vprašanja v Tješinu in na Slovaškem, je dokaz ne samo za to, da je praška vlada priznala upravičenost nekaterih poljskih zahtev, ampak tudi za to, da so v Pragi pripravljeni na velike žrtve, da ohranijo mir, ki bo mnogo bolj zavarovan, kadar bo zaceljena nesrečna rana, ki je 20 let po nepotrebnem zijała med dvema bratskima slovanskima narodoma.

Praga, 27. septembra. AA. (CTK) Čsl. vlada je začela s poljsko vlado razpravljati o možnosti pogajanj za prijateljsko ureditev vseh vprašanj, ki se tičejo obeh držav.

Chamberlainovo pismo Hitlerju je v Berlinu zelo ugodno vplivalo

London, 27. sept. TG. Sir Horace Wilson se je z letalom vrnil iz Berlina, kjer je bil sprejet od kanclerja Hitlerja. S postaje Croidon se je odpeljal v ogromnem avtomobilu z neznanšo brzino v mesto, kjer je pri izstopu v Downing Street častnikarjem izjavil samo, da gre Chamberlainu poročat o uspehu svojega obiska pri Hitlerju.

Iz Berlina poročajo po Reuterju, da je bil Sir Horace Wilson od Hitlerja sprejet šele danes dopoldne, ker za to snoči ni bilo več časa. Glede vsebine osebnega pisma, ki ga je Chamberlain poslal Hitlerju in ki ga je Wilson slednjemu tudi izročil, pravijo v angleških uradnih krogih, da je zelo podobna izjavi, ki jo je včeraj popoldne Chamberlain dal častnikarjem, ko je rekel, da bosta Francija in Anglija Českoslovaško podpirali, če bi nemške čete prekracile mejo češke države. V nemških uradnih krogih trdijo nadalje, kakor poroča Reuter, da je bil Hitler danes mnogo bolj razpoložen, da prebere Chamberlainovo pismo, kot bi bil včeraj, to pa zaradi tega, ker je prvi Chamberlainovo izjavi sledila še druga, po Hitlerjevem snočnem govoru, v kateri angleški ministri predsednik izjavlja, da bosta Francija in Anglija prevzeli jamstvo za to, da se izvedejo sklepi, sprejeti v Godesbergu, na katere je pristala že tudi praška vlada. V Berlinu vlada danes mnogo večje upanje, da bo vendarle mogoče nastali spor rešiti brez orožja. Hitlerjev govor, ki je bil po svoji zunanosti zelo oster, je vendarle vseboval tri nove ponudbe, ki bodo omogočile mirno rešitev. V angleških uradnih krogih izjavljajo, da so tri Hitlerjeve ponudbe, odnosno trije popusti nemške vlade, sledeče:

1. Nemška vlada pristane na ustanovitev mednarodne komisije, ki naj bi nadzorovala ljudsko glasovanje o sudetsko-nemškem ozemlju in ki bi določila tudi bodoče meje med Nemčijo in češko državo.

2. Nemčija je pripravljena sprejeti jamstvo za bodočo česko-nemško mejo potem, ko bodo rešena vse vprašanja, ki se tičejo nemških manjšin, ki bi še ostale v mejah češke države.

3. Nemčija je pripravljena odpoklicati svoje vojaške čete med plebiscitom in je tudi pripravljena, da zaprosi za angleško vojaštvo, ki naj ostane v sudetsko-nemškem ozemlju med ljudskim glasovanjem.

Reuter poroča iz Berlina, da so nemški časopisi sami te tri popuste nemške vlade označili kot zadnjo Hitlerjevo ponudbo. S tem je nemški tisk sam priznal, da so vrata za nadaljnja pogajanja še vedno odprta in da bo torej mogoče spraviti v veljavno sporazum, sklenjen med Hitlerjem in Chamberlainom v Berchtesgadenju in Godesbergu, ne da bi bilo potrebno seči po nasilnih sredstvih. Vendar pa izjavljajo v uradnih krogih, da leži vse v Hitlerjevih rokah in da danes ni mogoče vnaprej povedati, kakšna bo njegova dokončna odločitev.

Sira Horaca Wilsona je spremljal k Hitlerju angleški veleposlanik v Berlinu sir Neville Henderson. I. A. Kirkpatrick poslaniški svetnik, medtem ko je bil Hitler v družbi z maršalom Göringom in s propagandnim ministrom dr. Götteleom. Sir Horace Wilson je imel dolg nagovor na Hitlerja ter mu dokazoval, da bi

bilo nekaj strašnega, če bi se razvnela vojna zaradi izvedbe načela, ki je bilo dejansko že sprejeto tako od Francije, Anglije in Nemčije, kakor tudi od praške vlade. Ako Hitler sprejme novo Chamberlainovo ponudbo, potem prihodnjo soboto — 1. oktobra — ne bo obstajal noben razlog več, da Nemčija z nasiljem zasede sudetsko ozemlje, kajti Anglija in Francija bosta obe jamčili za to, da bo Českoslovaška sprejela in izvedla predloge, izdelane v Godesbergu, to je, da bo izpraznila sudetsko ozemlje na osnovi ljudskega glasovanja pod nadzorom mednarodne komisije in angleškega vojaštva.

Kaj je Chamberlain pisal Hitlerju

Pariz, 27. sept. AA. (Havas) »Oeuvre« poroča iz Berlina, da pismo, poslano Hitlerju, vsebuje sledeče tri točke:

1. Francija in Anglija ne sprejmeta Hitlerjeve spomenice.

2. Vojna bi bila strahotna za Evropo in za ves svet in se mora zato za vsako ceno preprečiti.

3. Francija in Anglija ponovno nudita svoj načrt, pripravljeni pa sta pristati na neke spremembe, da bi se pospešila razmejitev sudetske pokrajine.

Berlin, 27. septembra. Do sedaj ni opaziti, da bi vojaške oblasti odredile kake posebne ukrepe, ki bi presegali dosedanja okvir armadnega gibanja. Na splošno prevladuje mnenje, da se bodo težave, ki so nastopile v mednarodnih odnosih, mogle rešiti na diplomatskem polju. Javno mnenje, pa tudi politični krogi odklanjajo vsako pat, ki bi vedla do še večje zaostritve položaja.

Beneš se zahvaljuje Rooseveltu

Praga, 27. sept. KTS. Beneš je poslal sledeči odgovor na Rooseveltovo poslanico:

»Vaša poslanica me je globoko ganila. Sprejel sem jo v trenutku, ko se moja država in moj narod čutita zapostavljena in ogrožena zaradi vojne nevarnosti. V dobi 20 let so vse vlade naše države vodile politiko miru in se zmerom izkazale za verne načelnice, naj se vsi spori rešujejo z mirnimi sredstvi. Vlade te države so sklenile pogodbe o arbitraži. Vdile so politiko miru z Zvezo narodov in se od tega niso nikdar oddaljile. Naše vlade so podpisale Kelloggov pakt ter ne bodo ničesar storile, kar bi se ne skladalo s tistimi načeli tega pakta. Dasi je Českoslovaška v času pogajanj pristala na največje žrtve, ki se tičejo njenih življenjskih interesov, njena vlada ni prekinila pogajanj — v želji, da se spor reši z mirnimi sredstvi, in sicer s sporazumom. Českoslovaška sudi, da je zmerom podpisala vsako arbitražno pogodbo z Nemčijo in da je ona v času sedanje spora že predlagala, naj se ta spor uredi po določbah te pogodbe. Českoslovaška je pripravljena ta svoj predlog ponoviti. Českoslovaška se vam, gospod predsednik, globoko zahvaljuje za Vašo poslanico ki more v teh težkih trenutkih mnogo storiti za pravično rešitev spora. Celó še danes verujem v to, da se more spor rešiti v duhu

Jugoslavija ob sedanjih spori

Belgrad, 27. sept. »Samouprava«, glavno glasilo JRZ in uradni tolmač naše politike prinaša o stališču Jugoslavije v sedanjem mednarodnem sporu naslednji članek:

Splošni evropski položaj ni lahek. Oblaki, ki so se nagnetli nad našo celino, so vrgli v skrb vse narode. Vsi se zaskrbijo sprašujejo, kakšno je danes stališče vsake evropske države. V kolikor se tiče nas, želimo zaradi sebe samih in zaradi drugih določiti stališče Jugoslavije.

Nikogar v Jugoslaviji ni, ki mu ne bi bilo znano stališče naše države in njeno pošteno teženje za ohranitev miru. Najmanjši otrok v Jugoslaviji ve, da vrhovne koristi naše domovine nalagajo naši politiki konstruktivno smer. Sicer pa Jugoslavija bolje, nego kdorkoli v Evropi, ve, kaj so vojne strahote in kakšne žrtve padajo, kadar se pretrga blagodejni mir, ki omogočuje ustvarjenje in predstavlja pogoj za napredek države.

V Jugoslaviji še niso pomrli tisti rodovi, ki so si dobro zapomnili strahote velike vojne, ker nas niti četrto stoletje ne loči od tistih neverjetnih narodnih izžub in trpljenja, po katerih se je stvorila naša današnja narodna država, to najvišje jamstvo in najvišja dobrina vseh Srbov, vseh Hrvatov in vseh Slovencev — z eno besedo vseh Jugoslovancev. Zato Jugoslavija čeni svoj mir in zato izjavi tako politiko, ki naj ji zavaruje mir tudi v bodoče.

To so zahteve naše stvarnosti. Te nam nalagajo miroljubno in mirotvorno politiko, ki nima nikakega drugega razloga, in kateri ni mogoče dodati nobene druge smeri. Kajti Jugoslavija ni ničesar opustila, ali bi pomenilo pomanjkljivost v njeni pripravljenosti ali kar bi zmanjševalo njeno obrambno moč. Razen tega se Jugoslavija zaveda vseh svojih obveznosti in z njimi računa. Če Jugoslavija želi mir, ga želi samo zato, ker to odgovarja trajnim višjim koristim njene bodočnosti, njene napredka, njenih kulturnih in vseh drugih vzorov.

Jugoslavija ima pravico do same sebe in mora misliti na te koristi in na te vzore. Ima dolžnost do sebe in do svoje narodne bodočnosti, katere bo

mogla izpolniti samo v dolgotrajnem miru, ki ji bo omogočil razvoj njene delavnosti, povečanje njene narodnega bogastva in dvig njene kulturne ravni. To so stremiljenja, ki so naši državi zadnja leta prišla do vidnega in močnega izraza.

Moderne vojne so pogubnejše od nekdanjih vojn. V njih se premaganec in zmagovalec izenajeta v zgubah in nesrečah med vojno in po njej v vojnih posledicah tako, da bi lahko dejali, da moderno vojskovanje niti ne ve več za zmogovalec. Pri takem stanju stvari nalaga logika vseh dejstev vsemu svetu in tudi Jugoslaviji mir. Zato se bo Jugoslavija kakor že do sedaj odločno, odkrito in pošteno vedno zavzemala za mir. Zaradi tega bo združila vse svoje moralne sile z onimi, katerih teženje in naporji vodijo do miru, zavračajo pa nevarnost vojne. Jugoslavija bo storila popolnoma vse, kar je v njenih močeh, da ti naporji in te teženje odgovornih državnikov, ki zastavljajo vso svojo osebnost za odgovornost pred vprašanji vojne in miru, ne ostanejo zastoj.

To je politika Jugoslavije, to je njena pot, njen stališče in njena opredelitev!

Jugoslovansko stališče je s tem pojasnjeno, nemogoče ga je zlobno preobrniti in razlagati drugače.

Jugoslovansko ljudstvo je enodušno samo na tem stališču in ga ne bo spremenilo, ker je prepričano, da odgovarja to stališče njegovim in splošnim evropskim koristim ter mednarodni morali. Jugoslovanska zahteva v tem trenutku je samo ena: Jugoslovansko stališče je treba razlagati samo tako in ne drugače. Siegr pa je čas, da vsakdo že sam po sebi pojasnjuje svoje, ne pa tujeja stališča, najmanj pa, da bi tuje stališče svojevoljno tolmačil. Po zgornjih razlagah menimo, da teh svojevoljnosti glede Jugoslavije ne sme in ne more biti.

Te ugotovitve imajo samo eden edini namen: Da prehitijo in onemogočijo vsako morebitno zmotu pri pretresanju jugoslovanskega stališča v današnjem težkem evropskem položaju, ki zahteva od vsakogar pa tudi od nas, da bodimo jasni in odločni!

Krošnjariji zapuščajo CSR

Koprivnica, 27. sept. AA. Zadnje tri dni je prispelo iz CSR okoli 150 naših državljanov, krošnjarijev, ki redno odhajajo v CSR in prodajajo drobnarijo. Ti krošnjariji so Dalmatinci in jih je videti v vseh krajih Evrope.

Suboti, 27. sept. Včeraj in danes je prispelo iz CSR okoli 20 naših krošnjarijev.

Praga o Hitlerjevem govoru:

Praga, 27. septembra. AA. (CTK) Sodba čsl. političnih krogov se lahko takole zgosti:

Hitler je v snočnem govoru posvetil največjo pozornost poslednjemu vprašanju, ki ga ima Nemčija urediti v Evropi, to je vprašanju sudetskih Nemcev. Kritiziral je rojstvo in sestavo čsl. države in napadel dr. Beneša kot tvorca »tuzetne države«. Dalje je podčrtal, da je nemška spomenica takšna, da jo je treba čimprej uresničiti, in sicer tako, da se brez odloga sprejmejo zahteve Nemcev po metodah, ki jih oni predlagajo. Hitler je rekel, da ostane Nemčiji samo še ureditev problema sudetskih Nemcev. Dejal je, da ni bistvene razlike med načrtom, čigar sprejem sta Českoslovaški svetovali francoska in britanska vlada, in njegovo novo spomenico. Toda českoslovaška vlada je včeraj ob 18 objavila zelo jasno in precizno izjavo po radiu. V njej pravi, da Hitlerjeva spomenica v največji meri ogroža življenjske interese českoslovaškega naroda, ki ima isto pravico do svobode, neodvisnosti in edinosti, kakor nemški narod. Zato je treba ponovno podčrtati, da zahteva nemška spomenica za Nemčijo predele, ki so popolnoma češki. V krajih, ki jih Hitler zahteva, živi 3.100.000 Čehov, v predelih kjer zahteva plebiscit, pa živi 1.166.000 Čehov in samo 143.000 Nemcev. Hitler hoče tudi razširiti po svetu vtis, da Beneš onemogoča uresničenje načrta, čigar sprejem sta svetovali francoska in angleška vlada, ter želi ustvariti prepričanje, da je zdaj od Beneša odvisno vprašanje vojne ali miru. Ta Hitlerjeva trditve je navzkriž z dejstvi in ne bo nikogar zavedla. Odveč bi bilo debatirati o edinstvu českoslovaškega naroda. Toda da se zavrnejo neizmerne klevete, je treba povedati, da priznavajo dr. Beneša prav tako Čehi kakor Slovaki, kakor je bil tudi odlični predsednik vlade Milan Hodža kvalificiran, da je zastopal i ene i druge. Na takšnih dejstvih se more Hitler poučiti zastrašen edinstva Čehov in Slovkov. Govoreč o možnosti, da českoslovaška vlada ne sprejme zahtev rajhovske vlade, je Hitler dejal, da si bo sam pridržal pravico, da osvobodí sudetske Nemce. V tem bi smeli videti posredno grožnjo. Toda zdi se, da še zmerom obstoji možnost za sprejetje stališča českoslovaške vlade, ki se strinja s stališčem francoske in britanske vlade, da se namreč vprašanje sudetskih Nemcev da miroljubno urediti. Čeprav je českoslovaški narod pripravljen prevzeti težke žrtve v korist miru, ima vedno tudi pravico zahtevati od tistih, v katerih korist te žrtve prispeva, da tudi sami pokažejo spravljivost in zmernost v svojih zahtevah in sredstvih, s katerimi jih hočejo uresničiti. Če pa na

drugi strani manjka razumevanja za takšne metode, se čsl. narod, zedinjen na znotraj, krepa in odločen, ne bo vdal nobeni grožnji.

Odbor za proučevanje ljudske prehrane ustanovljen

Belgrad, 27. sept. AA. Po pravilniku o državnem odboru za proučevanje ljudske prehrane, ki ga je izdalo ministristvo za socialno politiko, se je danes sestel v ministristvu odbor, da določi program in načrt svojega delovanja. V odboru so zastopani socialno, vojno, kmetijsko, trgovinsko, notranje, pravosodno, finančno in prosvetno ministristvo, Narodna banka, Agrarna banka, PRIZAD, centrala industrijskih korporacij, Glavna združna zveza, centralno tajništvo Delavskih zbornic, Rdeči križ, Zveza zdravstvenih združenj, Obrtna zbornica in Centralni higijski zavod. Razen odbora v Belgradu so v vseh banovinah ustanovljeni banovinski odbori za proučevanje ljudske prehrane, s podobno sestavo kakor državni odbor.

Državni odbor za ljudsko prehrano ima velepomembno nalogo, tako za proučevanje zboljšanja ljudske prehrane, kakor tudi za proučevanje in izdelavo predlogov o prehrani prebivalstva v primeru vojne. Njegovo delovanje se ima koordinirati s prizadevanjem raznih državnih, gospodarskih in zasebnih ustanov in s pristojnimi državnimi oblastmi, ki delujejo v tej smeri. Pri proučevanju in zbiranju podatkov po tem pravilniku bodo državni odbor in banovinske odbore podpirale državne oblasti in ustanove, ki se bavijo s temi vprašanji, in vse gospodarske in zasebne ustanove sličnega značaja.

Blagovni promet s CSR prekinjen

Belgrad, 27. septembra. AA. Jugoslovansko-českoslovaška gospodarska zbornica je izdala tole sporočilo: V zvezi z vestmi, da je vsak promet med Jugoslavijo in Českoslovaško prekinjen, je jugoslovansko-českoslovaška gospodarska zbornica pooblaščenca z merodajne strani izjaviti, da je blagovni in potniški promet med Jugoslavijo in Českoslovaško s tranzitom preko Rumunije popolnoma zagotovljen. Zaradi tega transport blaga in prevoz potnikov med Jugoslavijo in Českoslovaško funkcionira popolnoma nemoteno dalje.

Znižane voznine

Belgrad, 27. septembra. AA. Prometni minister je dovolil polovično voznino na državnih železniških članom jugoslovanskega gozdarskega društva v Zagrebu, ki se udeležijo kongresa društva v Vinkovcih od 1. do 5. oktobra t. l. Ugodnost velja od 30. septembra do 8. oktobra t. l.

Pogreb M. Štefanoviča

Belgrad, 27. sept. m. Danes je bil pogreb včeraj umrlega senatorja in ustanovitelja tiskarskega in časopisnega podjetja »Vreme« Milutina Štefanoviča. Pogrebni sprevod se je pričel pomikati ob 3 popoldne iz pokopališča hiše v Bogojavljenjski ulici proti saborni cerkvi, kjer je duhovščina opravila pogrebne molitve. V sprevodu so korakali: notranji minister g. dr. Korošec, minister dr. Krek z gospo, prosvetni minister Magarašević, finančni minister Letica, trgovinski minister dr. Kabalin, senatorji gg. Smodej, dr. Kotur, dr. Grassl in drugi, oficirski zbor ter številni pokojnikovi prijatelji. Po opravljenih pogrebnih molitvah se je poslovil od pokojnika v imenu osebnih prijateljev duhovnik saborne cerkve. V imenu senatorjev in senatskega kluba JRZ se je poslovil od pokojnika senator g. Smodej, ki je poudarjal vse lepe lastnosti, ki jih je imel pokojnik v tako veliki meri, ter njegovo globoko rodoljublje. Smodej se je poslovil še slovensko v imenu njegovih slovenskih osebnih prijateljev. Za njim je govoril glavni urednik »Vremena« Grgur Kostić. Nato pa se je razvil velik sprevod proti novemu pokopališču, na katerega je prišel ob petih. Ker je bil pokojni Štefanovič rezervni častnik, je bil pokopan z vojaškimi častmi.

Nesreča pri tramvaju

Ljubljana, 27. septembra. Danes zvečer so bili klicani reševalci v šiško. Pod tramvaj je padel 35letni sprevednik cestne železnice Franc Drasler iz Viča 140. Drasler je dobil hude notranje poškodbe in je bil prepeljan z reševalnim avtomobilom v ljubljansko bolnišnico,